

суміжними складами злочинів. І саме цьому пропонуємо доповнити КК України статтею 370-1 «Провокація злочину», яка буде більш точно розкривати особливості вчиненого.

Список бібліографічних посилань

1. Горбачов Д. М. Сучасні тенденції реформування розділу XVII Кримінального кодексу України: кримінальне право та кримінологія. *Часопис Київського університету права*. 2013. Вип. 2. С. 322–326.

2. Альошина О. І. Провокація злочину (кримінально-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Дніпропетровськ, 2007. 20 с.

3. Кугушева С. В. Провокация преступления: проблемы уголовно-правовой квалификации. *Уголовное право*. 2005. № 10. С. 25–26.

4. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 №2341-III // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/2341-14> (дата звернення: 05.05.2017).

5. Загодіренко П. О. Провокація злочину: кримінально-правовий аналіз та удосконалення діючого законодавства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. № 6, т. 2. С. 157–159.

Одержано 10.05.2017

УДК 343.32+343.627

Олена Юріївна ЗАДНІПРОВСЬКА,

курсант 2 курсу факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

Науковий керівник: Юртаєва Ксенія Володимирівна,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, м. Харків

ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ДО УЧАСТІ У ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ І КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ

Визначено особливості кримінальної відповідальності за використання дітей у збройних конфліктах, наголошено на необхідності посилення кримінальної відповідальності за вказані злочинні діяння.

Ключові слова: захист дітей, збройний конфлікт, залучення дітей до збройних конфліктів, кримінальна відповідальність, протидія.

На сучасному етапі розвитку людства на міжнародному рівні утвердився принцип поваги до основних прав та свобод людини. Проте, на жаль, діти й досі залишаються найменш захищеними частиною населення. Вони є основними суб'єктами системної дискримінації, яка

яскраво проявляється під час збройних протистоянь і локальних війн. Тому проблема захисту дітей під час військових дій та протидії їх залученню до участі у збройних конфліктах потребує особливої уваги.

На сьогодні в Україні питання використання дітей у збройних конфліктах є досить актуальним. Воно безпосередньо пов'язане з розв'язанням збройного протистояння навесні 2014 р. у Донецькій та Луганській областях. Восени того ж року з'являлися перші свідчення про залучення дітей та підлітків до бойових дій на боці самопроголошених Донецької народної республіки (далі – ДНР) та Луганської народної республіки (далі – ЛНР). Відповідно це підтверджує необхідність дослідження та практичної протидії фактам вербування, втягування та залучення даної категорії осіб до ведення військових дій, вчинення терористичних актів та диверсій у зоні проведення антитерористичної операції.

Про втягнення дітей у злочинну діяльність через залучення їх до бойових дій в ДНР та ЛНР свідчать численні дані ЗМІ та звіти міжнародних спостерігачів. Так, представники Моніторингової місії ОБСЄ в Україні у своєму звіті відзначили, що діти віком 15–17 років, і навіть до 15 років беруть участь у активних діях в складі комбінованих сепаратистських сил на сході України. Бойовики активно залучають їх до воєнізованих угруповань, де вони навчаються використовувати та застосовувати зброю, а тим, які досягали певних успіхів – навіть дозволялось створювати власні бойові підрозділи (розвідувальні, диверсійні) та розпочинати підривну діяльність. Бойовики ДНР і ЛНР також використовують хлопців й дівчаток в якості об'єктів сексуальної експлуатації, як «живий транспорт» для контрабанди через контрольно-пропускні пункти та блокпости та для розміщення GPS-маяків на військову техніку [1]. У Звіті Державного Департаменту США наголошується на тому, що проросійські сепаратисти використовують дітей в якості «живих щитів» та інформаторів.

Свідченням залучення неповнолітніх до участі у збройних конфліктах є також численні пропагандистські відео про участь дітей в бандформуваннях, таких як «Батальон Восток», «Бригада Призрак», дитячий диверсійний батальйон імені Святого Григорія Побідоносця у ЗМІ ДНР і ЛНР. За свідченнями самих дітей у ці формування їх привели дорослі, кого самі батьки, а кого священнослужителі. Так, у листопаді 2014 року в інтерв'ю журналісту Russia Today Грему Філліпсу 15-річний Андрій Івахно розповів, що він допомагає бойовикам батальйону «Восток» та на їхній базі проходить навчання навичкам ведення бою та поведження зі зброєю. Інший юнак зазначив, що він керує арсеналом зброї [2].

За даними Звіту Державного Департаменту США від червня 2016 року в складі дитячого батальйону ім. Св. Григорія Побідоносця є діти віком до 12 років. Набір даної категорії осіб здійснювали бойовики на

непідконтрольній Україні території, де влада не в змозі забезпечити міжнародні та державні норми, щодо їх захисту під час АТО [1]. Таким чином, проблема залучення дітей до участі у збройних конфліктах, протидії зазначеним явищам та встановлення суворої відповідальності щодо осіб, що втягують неповнолітніх до участі у збройних конфліктах, є надзвичайно актуальною.

Міжнародна спільнота категорично засуджує залучення неповнолітніх до участі у збройних конфліктах. Так зокрема в ст. 4 Факультативного протоколу до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах 2000 р., ратифікованого Верховною Радою України 23 червня 2004 року, зазначається, що збройні групи, відмінні від збройних сил держави, за жодних обставин не повинні вербувати або використовувати у бойових діях осіб, які не повинні вербувати або використовувати у бойових діях осіб, які не досягли 18-річного віку. Держави-учасниці повинні вживати всіх можливих заходів щодо попередження вербування й використання, у тому числі правових заходів, необхідних для заборони та криміналізації такої практики [3].

Відповідно до ч. 2 ст. 8 Статуту Міжнародного кримінального суду, призов та військову службу чи мобілізацію дітей, які не досягли 15-річного віку, або з їх активне використання у бойових діях у межах як міжнародних, так і неміжнародних збройних конфліктів визнаний військовим злочином [4]. Згідно ч. 6 ст. 124 Конституції України Статут Міжнародного кримінального суду може бути ратифікований Україною вже у 2019 р.

Законодавство нашої держави в цілому відповідає нормам міжнародного кримінального та гуманітарного права в питаннях заборони втягнення дітей до участі у бойових діях. Так, ст. 30 Закону України «Про охорону дитинства» забороняє участь дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, включаючи вербування, фінансування, матеріальне забезпечення, навчання дітей з метою використання в збройних конфліктах інших держав або насильницьких діях, спрямованих на повалення державної влади чи порушення територіальної цілісності, а також використання дітей у воєнних діях і збройних конфліктах, залучення та/або втягування дітей до непередбачених законодавством України воєнізованих чи збройних формувань, пропаганда війні [5]. Залучення дітей до збройних конфліктів на сьогоднішній день охоплюється загальною нормою – ст. 304 КК України «Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність» [6]. Проте, на нашу думку, відповідальність за залучення неповнолітніх до участі у збройних конфліктах слід посилити. Так, варто погодитися з пропозицією науковців щодо доцільності доповнення диспозиції ст. 438 КК України «Порушення законів та звичаїв війни» відповідальністю за вербування, залучення або втягування неповнолітніх або малолітніх осіб

до ведення бойових дій, учинення диверсій або терористичних актів, а диспозиції ст. 304 КК України відповідальністю за втягнення неповнолітніх і малолітніх осіб у злочинну діяльність незаконних воєнізованих чи збройних формувань [6, с. 187–188]. Разом з цим варто наголосити на встановленні в КК України зниженого віку кримінальної відповідальності для неповнолітніх у віці з 14 до 16 років за такі злочини, як диверсія (ст. 113), терористичний акт (ст. 258), пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів (ст. 277), посягання на життя представника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку й державного кордону або військовослужбовця (ст. 348) тощо [7].

Підсумовуючи, слід зазначити, на сьогоднішній день діти потребують особливого захисту від залучення до участі у збройних конфліктах як грубого порушення норм як українського законодавства та міжнародного гуманітарного права. З цією метою в КК України слід передбачити більш сувору відповідальність за залучення малолітніх та неповнолітніх до участі у збройних конфліктах та розробити систему заходів протидії зазначеним злочинам.

Список бібліографічних посилань

1. Trafficking in Persons Report (June, 2016) // U.S. Department of State: офіц. сайт. URL: <https://www.state.gov/j/tip/rls/tiprpt/2016/index.htm> (дата звернення: 25.04.17).
2. Школьники Донбасса взяли в руки оружие, чтобы защищать Родину // Украина.ру: сайт. URL: <http://ukraina.ru/nevs/20141106/1011093369.html> (дата звернення: 29.04.17).
3. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі у збройних конфліктах // База даних (БД) «Законодавство України»/Верховна Рада (ВР) України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795 (дата звернення: 02.05.17).
4. Римский устав международного уголовного суда // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 02.05.17).
5. Про охорону дитинства: закон України від 26.04.2001 №2402-III // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 27.04.17).
6. Ченяховська М., Нечитайло І. Правові аспекти втягнення неповнолітніх до участі у бойових діях. *Підприємство, господарство і право*. 2016. № 8. С. 150–154. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/08/30.pdf> (дата звернення: 02.05.17).
7. Кримінальний кодекс України: закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 02.05.17).

Одержано 10.05.2017

